

x in de kantlijn betreft de vraag
- " " " " " het antwoord

N A D R U K V E R B O D E N !

Goeden avond vrienden,

Wij zullen deze avond, in afwijking van het gebruikelijke, wijden aan herdenking van Jezus' lijden. Er zijn natuurlijk vele mogelijkheden om dit te benaderen, om dit van alle kanten te belichten, om duizenderlei visie daarop weer te geven. Wij hebben een keuze moeten maken, en deze keuze, daarvan zult U ongetwijfeld overtuigd zijn, is naar o.i. de beste. Zij bevat de feiten die we als redelijk waar accepteren, of die wij als volledig waar kennen. Wij hebben gemeend deze avond in twee delen te mogen splitsen. In het eerste deel krijgt U na mij nog een andere spreker. Wij zullen trachten om U een beeld te geven van de wereld in de tijd dat Jezus leefde. Want hoe kunnen wij Jezus begrijpen, hoe kunnen wij de werkelijke betekenis van Zijn kruisdood aanvaarden, begrijpen en in onszelf verwerken, wanneer we die figuur zetten tegenover een moderne wereld waarin Hij niet meer past? Dat laatste is ongetwijfeld een bonte bewering. Maar die Jezus die rond kon gaan in het land der Joden, die in kon trekken, gezeten op een ezel in Jeruzalem, die Jezus zou, zo optredend in deze dagen, een dierbare legende of een reëel anachronisme worden. En daarom DE WERELD IN JEZUS' TIJD. Het is een vreemde wereld, gezien vanuit het standpunt van de hedendaagse mens, een wereld met verwarring, met een samenhang die op het ogenblik verbluffend, maar toch wat irreëel lijkt. Op het moment dat Jezus geboren zal gaan worden, regeert Rome de wereld. De zware stappen der legioenen trekken uit, zij vechten in het Noorden van Europa, zij maken hun vestingen aan de Rijn, zij sluiten overeenkomsten af met de barbaren uit de Russische steppen en vlakten, zij dringen door Afrika, zij regeren Egypte en ook het land waar Judas' erfgenamen een tempel en een stad hebben gebouwd. Dat is het rythme van die dagen: het somer stampend geluid van in stofwolken voortrukkende legioenen. Wapengekletter, wreedheid, onderdrukking en moord, en daarnaast verworping. Reeds jaren voordat Jezus deze wereld betrad, was Griekenland een stad, een steden-statenland dat in wonderlijkste verwarring ten onder ging. De hebzuchtige Grieken trachtten onder elkaar schatten te verwerven ten koste van ieder ander. In Sparta daar heerste het krijgsmanschap. De sterken, de lenigen, de sportieven, de jongen, die stonden daar met alle rechten. O het was zo gemakkelijk. Er waren slaven en landerijen genoeg en de staat hield open tafel voor iedereen. Sla die slaaf neer, wees wreed, neem je genoegens en je vermaak, wat geeft het? Sadisme, zelfoverschatting, de roem van het lichamelijke en het materialisme regeren in Sparta. En Athene? Daar lopen de hooggeverfde, mannelijke cocotten op de markt rond en loeren en loensen of ze geen contact kunnen krijgen, daar spreken de filosofen in de wandelgangen hun wonderlijke spreuken uit, daar zijn de grote redenaars en werpen voor de wereld wonderlijke waarheid en schoonheid uit, terwijl de wereld zich in een modder wentelt. Kunstenaars scheppen uit marmer en albast de wonderlijkste kunstwerken. De Grieken als handelaars zijn overal doorgetrokken, tot zelfs in Judea vinden we een nederzetting. In Jeruzalem zelf is een groot gebouw gewijd alleen aan de Grieken. En de lusten van Griekenland dringen met de Grieken door. In Rome worden grootse orgiën gevierd. Alle menselijke waarden schijnen vergeten te zijn. Men voedert de kostbare vissen met slaven. Och, het is nieteens zo duur, zo'n slaaf kost alleen maar wanneer hij niet meer werkt en bovendien houdt het er bij de anderen de schrik in. Eer? Wat is eer? Moedermoord, liefde tussen broeder en zuster, ach, het is allemaal zo normaal, het gebeurt elke dag, wat hindert dat nu? Wat geeft het, wanneer we maar genieten. Als er toen ook een Lodewijk, zonnekoning, had geregeerd, dan zou hij net zo als later gezegd hebben: "eh bien, après nous le déluge", na ons de zondvloed, wat hindert het? Rome's huurlingen hebben de wereld, alle rijkdommen stuwen naar de steden in Italië, van Griekenland. Byzantium wordt tot een wulpse stad waarin de meest hels voorgestelde kwellingen de belustiging uitmaken van een menigte die betalen kan. De school in Alexandrië maakt plaats meer en meer voor de openbare parken en baden, voor de wagenrennen en de lustspelen. Dat is de wereld, een wereld waarin het moeilijk is om een houvast te vinden, een wereld waarin dat zoveel te moeilijker valt, omdat er eigenlijk nergens hoop en verlossing vandaan schijnt te komen. Eén kleine laag van eervergeten geweldenaars drijft op de verdrukking der massa, leeft van hun moed, hun eer, hun leven. Dat moeten we goed begrijpen. De sfeer die er heerst op de wereld, in de bekende wereld van het na-

bije Oosten in de tijd dat Jezus deze wereld gaat betreden, is er één van ondergang en verwording, van ongekende angsten, van steden waarvan geen steen op de andere blijft, zoals later ook Jeruzalem vernietigd zal worden, van mensen die commercieel van huis weg worden gesleurd door een veroveraar en verkocht als slaven op de een of andere markt, een wereld waarin een keizer 10 paarden dood laat rijden omdat hij verse sneeuw aan tafel wil hebben, een tijd dat een Romeins edelman zich kan permitteren om een expeditie van 200 man uit te sturen om een bepaald soort steur machtig te worden. Dat is een eigenaardige wereld, dat is een wereld waarin overvloed en wanhoop elkaar voortdurend afwisselen. En in die wereld het Joodse volk. O ik weet het, in de moderne tijd staan de Joden niet altijd in even hoog aanzien. Maar laten we goed begrijpen, dat Jodendom van die dagen, dat land, dat was een natie zo goed als Uw Nederland vandaag aan de dag een natie is, zo goed als Uw harten geklopt hebben in een fellere hartstocht toen U hoorde dat Nederland bevrijd zou kunnen worden. Zo jaagt er een gerucht door alle steden en dorpen van het hele land: Galilea en Judea, alle gebieden van de viervorst. Het is tijd, de tekenen waarover Jesaja heeft gesproken, zij vertonen zich, het geweld en de verdrukking zijn er. Jahwe verlaat de zijnen niet. De Messias zal komen, de Verlosser komt. Dat is een sfeer die zich van een onderdrukt volk meester kan maken, een soort dolle-Dinsdagssfeer. We zien de profeten optreden aan alle kanten, ze spreken in verzen van de ouden, ze halen de nieuwste geschriften uit de Thora aan, ze komen met de verklaringen van de schriftgeleerden of met de gezichten van de zonen van Levi, die droomden in de nacht van een wonderlijke gestalte met een zwaard neerdalend om de stammen van Juda, de kinderen Abrahams te doen zegeprelen. In de bergen verborgen zijn de partizanen. Zoals een Samson uittrok om met geweld te nemen van de Filistijnen een wraak voor alles wat was aangedaan, zo loeren ze daar, donkere stevige kerels, met een gestolen kortzwaard van een Romein, met een spies, met een boog, met een slinger. Overdag lijken ze soms vreedzame herders, en wanneer de avond komt, dan zie je ze samensluipen tussen de rotsen, dan komen ze in benden ~~neer~~ stormen; dan pakken ze ineens een stel Romeinen aan. En Rome heeft moeite genoeg. Pilatus die onderdrukt die geruchten, want anders dan zou de Cesar wel eens kunnen denken dat zijn vertegenwoordiger alleen maar een zwakkeling is. En hij is toch al hoofdzakelijk omwille van zijn vrouw nog hier geplaatst. En de viervorst Herodes? Die lacht en die amuseert zich. Zeker, hij is Romeins burger en hij kan de zaak wel aan. O hij steunt zo nu en dan met ruime hand wat van de partizanenbenden. Per slot van rekening is het een aardig spel: het aanzien van Rome knakken. Hoe meer moeilijkheden voor de Romeinen, hoe belangrijker de landsgeboren vorst met z'n rechten. O ja, ze hebben het allemaal goed uitgerekend. Het is één spel van intrigeren en samenwerken. Wat zien we dan nog meer? Omkoperij is een tekenend beeld van verwording en dat zien we in alle landen. In Rome moet je aan een majordomus van een edele een hele som betalen voordat je hem kunt spreken. En het kost heel wat douceurs aan secretarissen wanneer je tot een rechter door wilt dringen. Wil men een gunst van de keizer? Er zijn er genoeg die je ze verkopen, wanneer je maar rijkelijk betaalt. En de keizer zelf? Och, wanneer je hem iets geeft, dan kun je veel van hem gedaan krijgen. Een beker, geslepen uit kristal, zoals dat zelden gezien is, verscheurende dieren voor z'n spelen, misschien een paar mooie slaven om z'n lusten te prikkelen. Het zijn allemaal dingen waarvoor hij erg gevoelig is, waar al die Cesaren gevoelig voor zijn. En Griekenland? Burgers die rustig elke Griek aan Rome verkopen voor wat aanzien. Tempels? Als die van Egypte, die de Romein nog helpen en zalig prijzen, maar wel vragen dat in het capitol ook Isis geëerd zal worden. En de Joden? die dan wel hun ene God hebben en het er niet op aanleggen dat hij als staatsgod zal worden erkend, al wordt hun dat royaal aangeboden. Maar per slot van rekening, als de Romeinen nu eens zorgen dat de tempel zijn rechten krijgt. Het Sanhedrin overlegt: we moeten de tempelwachten hebben, bewapend en wel, we moeten rechten hebben in de stad van Jeruzalem. En dan is men geneigd heel veel door de vingers te zien. De tollenaars en belastinggaarders worden heus niet uit de tempel geweerd. Wanneer ze Joden zijn dan kunnen ze zelfs met enige trots zich vooraan stellen, wanneer ze dat wensen. En er zijn er genoeg die dat doen. Er zijn Farizeërs en wetgeleerden die voor het volk het recht verdedigend, ondertussen steekgelden aannemen of zaken drijven met Rome, alleen het moet er natuurlijk niet zo opvallen; dat leidt tot verdere verwording. Wilt U offeren in de tempel? O zeker, U kunt offeren zoveel U wilt, "maar" zegt de leviet "het offer moet smetteloos zijn en dit is niet smetteloos, gaat tot die koopman en geeft U een goede prijs en koop bij hem een waardig offerdier." En dan wordt er geruild en hetzelfde offerdier wordt een ogenblik later ^{wel} weer geaccepteerd, wanneer het n.l. weer verkocht is en er het dubbele aan is verdiend. "Ge moet de tempellasten betalen, Romeins geld, o neen dat kunnen we niet accepteren, dat gaat niet, dat zou heidens geld zijn van een keizer die zich "God" noemt, dat gaat niet, geef ons sikkels." Wat, heb je geen sikkels? Ja, ik wil je niet van je plichten tegenover de tempel terughouden, geef mij 4 keer hun waarde in Romeins geld of in Grieks geld of in waarde en ik zal je die sikkels verschaffen. Hier krijgt U een

klein idee van die tijd. Kunt U iets aanvoelen van een sfeer van verdorvenheid? Dan kunt U ook begrijpen hoe moe, niet alleen het Joodse volk maar de volkeren der aarde zijn, dood en doodmoe. De goden spreken hun orakels en het zijn leugens; de mensen die je denkt te vertrouwen, verkopen je voordat je het weet. Er is geen toevlucht meer en zelfs Jahwe schijnt te zwijgen. En dan klinkt er een stem in de woestijn; een vreemde profeet treedt op. O, het is een excentriek, hij hult zich in dierenhuiden en hecht zich allerhand dierlijk haar aan het lichaam op de meest vreemde plaatsen, maar daar moet je niet op letten want Hij heeft een boodschap: ik ben de stem eens roepende in een woestijn, verkondend Hem die komt. Heb je het gehoord? De Messias gaat komen. Een zucht van verademing gaat door het volk. Nu zal Hij komen, de rechtvaardige, de grote, de Vorst. Want het Jodendom verwacht geen geestelijke in openbaring, maar een heerser die de wereld regeert. Ziedaar de wereld die wacht op een Profeet, op een Verlosser, op een die het aloude geslacht volgens het Verbond eens gesloten, zal maken tot het talrijkste en het grootste, het sterkste en machtigste ter wereld. Want zo denkt men zich dat Verbond in. Ze dromen niet van een Geest, ze dromen van de zielen in het duister, ze dromen alleen maar van aanzien. Wat is dat eigenlijk een treurige wereld, een wonderlijk treurige wereld, een wereld die slaven koopt en verkoopt alsof ze minder zijn dan huisdieren, een wereld die chauvinistisch is, zodat een Jood een Samaritaan niet aankijkt, want die aanbidt de Heer niet in de tempel maar op de toppen der bergen, dat is afgoderij. Och ja, ze weten het allemaal te zeggen. Duizenden verschillende kleine sekten verkonden elk hun eigen waarheid, duizenden dwazen verzamelen grote aantallen van mensen rond zich. Het is haast wat de wereld dezer dagen is, zonder mechanica en industrialisatie: een wereld van verwachting, een wereld die klaar staat voor het wonder, een wereld die wonderen niet alleen verwacht, maar meent er een recht op te hebben. Kijk, dat is het beeld dat ik U als inleiding voorzet. Ik ga nu trachten U een beeld te geven van wat soort- en tijdgenoten dachten van Jezus' optreden. We zijn in de gelegenheid daarvoor iemand tot U te doen spreken die inderdaad verschillende dezer taferelen heeft bijgewoond. En omdat hij dit heeft bijgewoond, meen ik dat er geen betere stem bestaat die U verder de achtergrond van Jezus' leven en ook van Zijn lijden kan vertellen. Ik voor mij neem afscheid van U, menen^{de} voldoende aan mijn inleidende taak voldaan te hebben. Goeden avond.

Goeden avond vrienden,

Ik heb Jezus zien gaan door het stoffige land, ik heb Hem gezien in de vissersboot, ik heb Hem gezien zoals Hij trok door de rijpende velden. En wanneer U mij vraagt: wat was Jezus? Jezus was een wonder en een verlossing. Ik weet nog zo goed de eerste keer dat ik Hem zag. We hadden gewerkt op een wijnberg, de dag was heet geweest en de oogst was niet zo goed; er dreigde ons het geweld van Rome, en we waren ongelukkig. In de dorpen klonken 's avonds de klachten en wanneer er een lied klonk, was het een aanklacht en een smeekebeê om verlossing. En op zo'n avond is het gebeurd. Drie, vier vreemde mensen, gewoon als iedere reiziger, stoffig van de weg, een jonge man, donker van haar met fonkelende ogen, een gewaad dat waarschijnlijk ergens aan de meren was geweven en geverfd. Een paar forse kerels erbij en een jonge man die eruit zag of hij van betere stand was, een typische Jood uit de grote stad. Ze hebben zich neergezet aan de bron en de vrouwen gingen heen en weer. En die jonge man sprak, en hij sprak nieteens hard, niet luid. Het is vreemd, het was haast spookachtig zoals die stem door dat hele dorp heen scheen te klinken en je verstond niet wat hij zei, maar het was net of er ergens in de duisternis een fluit lokte naar dat plein, naar de bron, die paar bomen die daar schaduw hadden gegeven. En daar was Hij en Hij sprak met eenvoudige woorden, Hij sprak over een leer van liefde en over een God die ons niet verlaten heeft; Hij sprak over een verlossing die komen zou, die nabij was, die aan zou breken op elk moment. En Hij lachte wat tegen de vrouwen en Hij streelde de kinderen, Hij had een goed woord voor iedereen. En voor we het wisten klonk daar weer een lied dat lang niet gezongen was, een lied van verwachting en van zegenpraal, een lied waarvan ik dacht dat het al gestorven was in de zorg die de harten der mensen bezwaarde. Hij is verder gegaan. En eerlijk, een wonder is er niet gebeurd in ons dorp. Het was alleen alsof een ogenblik van vreemde schoonheid was binnengedrongen in de somberheid van onze dagen en bestaan. Het was, wanneer wij samenkwamen in de synagoge, of plotseling de woorden van de profeten meer en diepere betekenis hadden. We voelden ons weer levende mensen en niet alleen maar wezens die door een noodlot werden gejaagd. Jarenlang hebben we van Hem gehoord, nu hier, dan daar. Men sprak over grote wonderen die Hij had gedaam, en het werd zo verteld dat je het wel haast moest geloven. Men vertelde erbij dat Hij de Vorst was, de Messias, de Verlosser vanuit het geslacht Davids. Het was moeilijk om dat te geloven. Er waren zoveel trekkende wonderdoeners in ons land en we hoorden zoveel van duivelen die werden uitgebannen en van zieken die werden genezen. Toen ik Hem

weerzag, was ik op weg naar Jeruzalem. Hij zat met wat vrienden en Hij praatte er wat, en het was er zo vredig als de keer tevoren. Zijn stem weefde voor ons een vreemde muziek die de wereld tot een gesloten kristallen betovering maakte. Ach ja, het was goed zo te zijn. Toen kwam er een Romein, een van de meest gehaten, een wapendrager van een van de legioenen, niet alleen maar een gewone soldaat, neen, een of andere hoofdman. Hij reed op een vorstelijk paard en het was of hij allen opzij wilde rijden. Ik was bang dat hij ons en de Meester eenvoudig weg zou vagen door het steigeren van het paard en de man steeg af en hij wilde tegen Jezus spreken. Maar Jezus hoorde hem nieteens. De stem ging door en wist de verbroken betovering te herscheppen. En toen deze man eindelijk wat op adem was gekomen en zijn smekend gebaar hernieuwde, toen werden er een paar woorden gezegd. Ik weet niet welke, ik heb ze niet gehoord, maar ik weet wel dat de Romein glimlachte en wegging en dat ik een ogenblik dacht: jij kunt de Messias niet zijn, want onze Koning zal toch niet de veroveraars gunsten bewijzen, of hen troosten. Ik ben verder getrokken en dagen later, toen er een hoop verkocht en verhandeld was, kwam Hij naar Jeruzalem; er waren heel wat Galileërs bij en heel wat van de woeste mannen uit de bergen, er waren wat volgelingen van Herodes bij, alsof het hen erom ging om een oproertje te maken. Ik heb er Levieten bij gezien en zelfs een enkele Farizeër. Een moe mens, meer niet, jong maar moe. Een gezicht dat smal was en gebruind, waarin alleen de ogen nog leefden. Een lichaam dat zo tenger was, dat het scheen te breken onder de last van de weinige dagen die het had doorgeemaakt. Ja, wie ermee begonnen is, wie zal het zeggen? De leerlingen die bij Hem waren en degenen die Hem volgden - dat waren er misschien wel een honderd - die zeiden: maak plaats voor de Meester, maak plaats voor de Messias. Er werden gewaden neergeworpen over de wegen; er werden een paar armzalige boomtakken afgesneden en daar wuifde men mee, men lachte en men jubelde. Ach, het grote feest was nabij, en dan is het een feest. Het Paasfeest in Jeruzalem is heel wat anders dan dat wat je vandaag kent. Het was een jaarmarkt waar de kooplieden kwamen en de kostbaarste stoffen en de wonderlijkste paarden en kamelen, waar alle exotische dingen verkocht werden, van het doorzichtig steen wat in het Noorden aan het strand werd gevonden, tot de geheimzinnige kruiden die ver, ver uit het Zuiden komen. Dan zijn er danseressen en publieke vrouwen in de stad. Dan kijken de tempelwachters niet zo erg nauw, behalve voor de tempel zelve. Dan zijn de Romeinen teruggetrokken in hun burcht, want zeweten dat het volk snel opgewonden raakt. Op verschillende hoeken van de straten daar staan de predikers, de profeten. Ze vallen in een kataleptische aanval neer, en de mensen staan er omheen en ze stamelen woorden en iedereen voelt dat er een openbaring op komst is, die niet komt. Zo was het toen Jezus die stad inkwam, een heksenketel. En daarom werd er een feest van gemaakt, een feest dat misschien half spottend was bedoeld, maar ik heb nog nooit een mens gezien die een vorstenkroon zo waardig was. Hij glimlachte wat soms, een ogenblik vermoeid, dan ging Hij verder. En ik hoorde dat ze naar de tempel zijn gegaan, maar ik heb het zelf niet gezien. Er werd in de stad veel gesproken over Hem, heel veel. In de huizen waar men onder kon komen, Uw tavernen, de grote plaatsen die de rijke families beschikbaar stelden voor degenen van hun geslacht en stam, op de markt waar offers werden gekocht en op de markt daar buiten de poorten, ze hadden het allemaal over die vreemde jongeman, die Nazaréner, die Jezus met Zijn Galileërs. Ze vertelden wonderen over Hem zo groot, dat je aarzelt om ze te geloven, want Hij zou groter moeten zijn dan Mozes om dat allemaal te doen. Sommigen van ons dachten dat Hij een bedrieger was, anderen dat Hij morgen reeds de tempel in zou gaan en uitreden met de goddelijke engelen naast Hem om Hem te beschermen, de Verlosser. Een belangrijk mens, ach, dat is Jezus eigenlijk maar een paar dagen geweest. Voor de rest was Hij minder dan in Uw tijd een kampioen in sport of wat anders. Hij was niet zo belangrijk, behalve voor een kleine groep. Maar in die dagen werd Hij belangrijk. Van mond tot mond gingen tussen de tegenstanders de verhalen over wat Hij allemaal gezegd, over de wonderen die Hij deed en de leringen. Ze vertelden dat Hij bij de Samaritanen kwam, dat Hij een overspelige vrouw verdedigde, dat Hij rechtvaardig was, dat Hij verborgen zonden kende; ze vertelden zoveel, en ze vertelden vooral wat Hij had geleerd, geleerd in de woestijn, geleerd bij het Meer van Tiberias, ja men sprak tot over Kana toe, waar Hij bij een bruiloft is geweest. En de Galileërs mengden zich onder de mensen in die stad en zij spraken over hun Messias die zodadelijk reeds de tempel in zou gaan, zou treden tot in het heilige der heiligen. Hun Messias die met één gebaar die hele dwangburcht van de Romeinen weg zou vagen. Ach ja, maar Jezus' léér werd bekend en we wisten niet wat we ervan moesten denken. Daarom is het ook niet zo verwonderlijk dat, toen de priesters ons voorgingen en de wetgeleerden, dat we om Zijn dood hebben gevraagd. En ja, Z'n dood, ach, we wilden die mens eigenlijk helemaal niet doden. Maar een volk dat opgewonden is, dat teleurgesteld is in een grootse verwachting. Want al zeiden we dat we het niet geloofden, we hoopten toch allemaal van binnen, dat daar de Heerser der wereld was, dat het einde er zou zijn en die eindeloze onderdrukking en die lasten ons opgelegd; we hebben toch allemaal geleden onder de tollenaars die met een gemene glimlach kwamen om

het laatste vaak weg te halen wat je had. En gaf je niet genoeg, dan waren daar de beulen van Rome die je sloegen en je vrouw en je kind mishandelden, die je huis verwoestten. Het was een bittere tijd. We hoopten het allemaal. En toen hoorden we dat Hij gegeseld was als een misdadiger, toen hoorden we daar dat de viervorst erom gelachen had en dat het Sanhedrin Hem veroordeelde als een godslasteraar. Kan een volk dan beschuldigd worden, wanneer het over zo'n mens een doodvonnis uitspreekt: 't is een teleurstelling? We wisten toch niet wat we deden? En de Romein speelde zijn spel met ons. Wie zal ik U vrijlaten Barabbas of deze? Ach, hij wist het niet die Romein, maar Barabbas was een man van de bergen, een moordenaar zeker, maar een strijder voor de vrijheid die we verlangden, een mens die eerst een Romein doodde en dan misschien ons wat nadert. Barabbas was geen leugen in onze ogen en Jezus was dat wèl. O, ik weet het wel, we hadden het anders moeten zien en begrijpen, we hadden het goddelijke van Jezus moeten begrijpen, ondanks alle smart. Hoe kun je dat nou, hoe kun je dat nou wanneer je hart geknepen wordt door de wanhoop? Hoe kun je dat wanneer de stem van God zwijgt en de priesters je voorgaan in de beschuldiging? Ja, ik heb gezien hoe ze Hem in de handen gaven van Z'n beul. En in mijn hart - al heb ik dan meegeroepen: dood Hem - hoopte ik dat God tussenbeide zou komen, want Hij was zo waardig, Hij was zo stil, Hij leek mij zo goed en sterk. Daarom is het geweest, en ik ben waarschijnlijk niet de enige geweest, dat we later luisterden, toen Zijn leerlingen plotse-ling losbraken uit de korenmarkt, daarom was het dat we dorstten geloven in Hem, ondanks alles, dat sommigen van ons hun Messias gevonden hebben in Hem, ofschoon ze Hem eerst hebben gedood. Het is misschien een treurig verhaal, het is het verhaal van mensen en mensenwanhoop, van menselijke ellende, en van een mens die ster-ven moets, móest sterven. Hadden ze Hem belachelijk gemaakt en hadden ze Hem los-gelaten, dan had het volk de stenen gegrepen en ze hadden Hem gestenigd op de eerste de beste straathoek als een ketter. Het is goed dat dat niet gebeurd is. Er was geen beter mens op de wereld. Ik zou zo graag, zo heel graag willen dat de herinneringen aan een stem in de avond en aan de innige vrede die Hij bracht, niet werd verstoord door de opgewonden stemmen die schreeuwden: dood, dood Hem, kruisigt Hem, want Hij heeft gelasterd. Het is mij moeilijk om dit alles zo te zeg-gen, dat ik met de woorden die mij mankeren..., neen, je moet mij niet kwalijk ne-men, er zijn dingen die je niet vergeet. En wanneer ik zal komen tot in het hoog-ste licht, dan zal ik nog diezelfde noodlotsgang zien van een rein en edel mens, die het slachtoffer werd van teleurstelling en wanhoop, van de boerenkermisvreug-de van een overspannen volksmassa. Ge moogt het weten, ik heb schuld, een schuld die Hij mij niet aanreket, een schuld die niemand mij aanreket, alleen ik mijzelf. Dat ik de waarheid niet gezien heb, ach, dat hebben we toch geen van allen ge-zien, dat is zo erg niet, maar dat ik mij heb laten verleiden om tegen beter we-ten en oordeel in, een oordeel te spreken, dat laat je niet met rust. Wanneer je het herleeft, dan wordt het tot een angstdroom. Ik moet U vertellen over Zijn tijd en Zijn sfeer en ik wil het graag doen, maar het is te geweldig. Hier kun je niet overheen. Ik heb Hem niet zien kruisigen, ik heb Hem niet zien sterven, daar had ik de moed niet voor. Soms zou ik willen dat ik dàt gezien had en dat ik dan eerder begrepen zou hebben, maar het mocht niet zo zijn. Een paar maal in mijn leven is Jezus als een lichtende figuur voorbijgegaan; Hij heeft mij vrede ge-bracht. En de enige keer dat ik Hem ontmoette van vrije wil, dat ze zeiden: Hij wordt daar gebracht bij de Romeinen, ga kijken, er is wat te zien", neen, toen heb ik geholpen om een mens te doden. En ik ben niet de enige die er zo over heeft gedacht, ik ben de enige niet. Maar er blijft maar één vreugde over: wij hebben de wereld niet beheerst of geregeerd zoals we dachten, maar er is nieuw licht op de wereld gekomen en velen die hem veroordeeld hebben, hebben een vonk van dat licht uitgedragen. Hij kent geen wraak, Hij begrijpt, beter dan wij onszelf begrijpen. Ik zeg U niet meer, ik ga heen, maar bedenk: Jezus leek zo onbelang-rijk en toch zo goed. Het volk heeft Hem ter dood veroordeeld, maar ze wisten im-mers niet wat ze deden. Hij vergeeft altijd weer, omdat Hijzelve dit lot gekozen heeft. Hij wist en Hij heeft aanvaard. En wij moeten ook aanvaarden deze schuld en dat ze misschien ons verlost, verlost van een laatste keten die het onmoge-lijk maakt om op te gaan tot de Allerhoogste. Goeden avond.

De ORDE DER VERDRAAGZAMEN houdt haar bijeenkomsten iedere Vrijdag (8 uur) in het Gebouw " K E N U Z E L V E N ", de Ruijterstraat 41, D E N H A A G.
Bezoekt deze regelmatig en introduceer zoveel mogelijk vrienden en kennissen, voorzover zij serieus van ons werk willen kennismaken.

Goeden avond vrienden,

Een ogenblik heeft de ban die drie onzer broeders tezamen voor U gevlochten heb-ben, één met beelden, één met gedachten en één die voor het medium de indrukken doorgaf, een ogenblik hebben we die ban gebroken. En het is goed dat dit ge-beurd is, want wij mogen toch het grote gebeuren van de kruisdood, niet alleen zien gedrongen en gebannen in een wereld van sentimenten. Laat ons eerst trach-

ten om redelijk te zijn. Er was een mens, Jezus genaamd, en na een leven van opoffering, van leren en lering geven, aanvaardde Hij ter bevestiging van dit alles Zijn eigen dood en ondergang. Een dood en ondergang in de ogen der mensen. Laten wij dan, voordat ik tracht U door te geven aan een volgende spreker, die voor U de kruisscène zelf en zijn gedachten uit het licht van het primitief Christendom nogmaals belicht, eerst zeggen wat de betekenis is, de betekenis van een kruisdood, van een offergang. Ik weet dat de wereld wel zegt: "en het bloed van Jezus heeft ons verlost", maar dan vraag ik mij af: waarvan? Heeft dat bloed de mensheid dan van haar zonden verlost? Heeft het alleen maar de boete voor de schuld uitgeschakeld? Het lijkt me zo onrechtvaardig en - neem me niet kwalijk - gezien in het Al zo onbelangrijk, wanneer dit het enige zou moeten zijn. Uiteindelijk, God kan Zijn schepselen niet verloochenen. Hij heeft geen schepsel verloochent, tot zelfs niet degenen die zich tot de felste tegenstanders van Zijn harmonie en orde zelve gedoemd hebben. Zo zal Hij ook zeker ons niet verlaten en voor ons de uiteindelijke lijn met een sombere scherpte trekken: Van nu af aan zijt ge kinderen des duisters. Wat heeft Jezus dan wèl gedaan wat zo belangrijk was? Wat betekent Zijn kruisdood dan zoals wij het zien? Jezus bewees dat Hij voor Zijn gedachten en leer met Zijn leven instond. Hij bewees meer, Hij bewees dat een mens kan lijden, dat een mens de grootste beledigingen kan ondergaan, zonder ook maar één enkel moment werkelijk onmenselijk, ja dierlijk te worden. Hij heeft bewezen dat de lichtende geest in ons sterker is dan al wat de stof ons aan kan doen. Hij heeft ons verlost van de waan dat wij gebonden zijn aan materie, aan kleine gedachten en beelden, en dat vind ik het belangrijkste. Het kruis is voor mij een werkelijk teken der verlossing, een verlossing van de sombere waan van wraakzuchtige toornende goden, van duivels die onze meesters zijn en die we moeten proberen te vleien. Hij is voor mij de Bevrijder met Zijn leer, de Verlosser van alle menselijk zijn, van alle menselijke kracht. Wanneer wij vrij kunnen worden, stof en geest, van onszelve en zo kunnen komen tot de grote kracht die ons geschapen heeft, dan is Hij het die ons de weg heeft getoond. Op andere planeten, in andere tijden, zullen er andere leraren zijn, maar de leer zal dezelfde blijven. De leer van Jezus maakt het ons mogelijk vrij te komen uit de gebondenheid waarin wij onszelve brengen, wanneer wij stof, materie, wanneer wij onze eigen gedachten en inzichten hoger stellen dan de eenheid die het harmonisch lied van het Al betekent, de ware stem van de Vader, de verlossing van alle mensen. En wanneer U het zo wilt bezien, dan geef ik U zonder enige twijfel in mijn hart, over aan een volgende spreker, een spreker die sommigen Uwer te dogmatisch lijkt, anderen misschien te sentimenteel of te enthousiast, een spreker waarvan ik weet dat hij, ondanks de moeilijkheden die aan een plotselinge vertaling en doorgeven van zijn indrukken verbonden zijn, U een beeld kan geven van Jezus' kruisdood en vooral ook van Zijn verrijzenis en opstanding, zoals die geleefd hebben in de harten der mensen uit Zijn tijd. Daarna krijgt U als het gebruikelijke slotwoord ook deze keer een van onze eigen sprekers met HET SCHONE WOORD. Ik vraag echter thans Uw aandacht voor de behandeling van de kruisiging zelf en al wat daarmee in verband staat. Goeden avond.

Goeden avond vrienden,

Jezus is aan het kruis gestorven; ze hebben Hem met geselslagen door de straten heengedreven en ze hebben een kruis neergezet op Golgotha tussen twee doodgewone moordenaars en dieven, want Jezus was een vijand van al degenen die voor zichzelf tempels bouwen en kerken. Hij was een vijand van degenen die het volk regeren met een geestelijke waarheid. Ik weet niet of er onder U zijn die een flauw begrip hebben van wat een kruisdood betekent, maar ik zal proberen, zo goed als dat gaat, U dat enigszins te beschrijven. In de nacht hebben de Romeinen hun spel gehad. De Romeinen zijn soldaten en soldaten, ach, die kijken niet op een bloedspat meer of minder. Het was voor hen misschien wel aardig om een koning der Joden eens een keer te kunnen kwellen, want over het algemeen voelden ze niet veel voor de Joden. En daarom begon dan het spel met: Salve ave rex Judeorum. Koning der Joden, kom kijk me eens aan. Klets, geef Hem een slag, zet Hem een doornenkroon op. Kom jongens laten we nog eens gezellig lachen. En dan, per slot van rekening als je toch dienst hebt, dan ga je er mee door, een hele nacht lang tot dat vlees helemaal wond geslagen is. Och, wat interesseert je dat eigenlijk. Als dat bloed over dat gezicht druipt, nu ja, dat is toch wel aardig, dat is komiek, kom laten we eens een beetje lachen. En dan, na de rest van de smartelijke vertoning de welwillendheid van een Pilatus. Och, Pilatus was geen slechte vent misschien. Ik geloof best dat hij het goed gemeend heeft, maar hij liet dan toch Jezus maar geselen. Om z'n leven te redden misschien, ja, zo staat het tenminste later beschreven, ik weet het niet, maar ik weet wel wat een geseling betekent: een lage marmere zuil met een ring daarin, de voeten die met een koord worden vastgemaakt zodat je niet te ver achteruit zoudt kunnen schuiven of te ver vooruit. En dan worden die handen naar beneden getrokken totdat die rug gespannen staat. O, ze hangen je niet, dat was uit de tijd. Die huid die staat helemaal gespannen, en

dan hebben ze een zweep - niet wat U een zweep noemt - flink stevig zwaar gevlochten van leer om een stuk hout heen met een kleine 20 riemen eraan en elk van die riemen verzwaard en niet met een gewoon stukje lood, dat was er toen ook zoveel niet, maar met alles wat er toevallig te vinden is: een steentje waar ze een gat ingeboord hebben, een stuk ijzer, een stuk hout. Och als er een splinter afgaat, wie geeft er om? Als het maar zwaar is. Stel je eens voor dat zoiets op een gespannen huid neerkomt. Dat is niet erg gezellig. Het springt open als de huid van een rijpe tomaat die op straat gegooid wordt, het barst, dat lilt en dat bloedt, het trekt. Dan maar weer een mantel daarover, zo rauw over die wonden heen, vooruit maar. Dat is geen prettig schouwspel en niets om sentimenteel over te worden, geloof me dat. O, ik heb Jezus niet zien geselen, maar ik heb anderen zien geselen en ik weet hoe de Romeinen het deden. Wat kruisigingen betreft, ik heb Jezus' kruisiging niet gezien, maar ik weet wel wat het betekent. Die kruisen werden nog lang na Jezus' dood opgericht, overal waar Rome regeerde: een houten balk. Ze zeggen dat ze Jezus gespijkerd hebben; nou, dat is dan een genadebewijs, dat is een bewijs dat ze het goed met Hem voor hadden, want dan verlies je bloed, zie je. En hoe meer bloed je verliest hoe gauwer je bewusteloos bent, hoe minder dat bloed kan gaan stuwen in al die verkrachte aderen en ledematen. Toen hebben ze Hem aan het kruis gehangen, maar Jezus heeft geen enkel woord, geen enkel woord gezegd van lijden, Hij heeft geen enkele kreet uitgestoten. Hij was een held die op Zijn manier vocht voor het Rijk van een hemelse Vader. Dat zijn van die dingen die niet erg prettig klinken. Per slot van rekening, bloed zien is niet prettig en bij voorkeur zie je zelfs een kruisdood liefst een beetje mooi. Je houdt ervan om dat prettig en gezellig te zien, maar het was niet gezellig. Jezus' sterven dat is één verkrampen van ledematen geweest, totdat het hoofd paars aanliep van de bloeddruk die erop stond, totdat elke zenuw sidderde van pijn, dat de stekende zon een verdoeming scheen die langzaam door de opkomende wolken werd weggevaagd. Ja, Jezus is in de hel neergedaald, in de hel die de mensen Hem geschapen hebben, voordat Hij ging naar de hel die de geesten der mensen zichzelf scheppen. Hij was een Vorst van het licht, Hij was een Heerser van de wijsheid die over alle uit, zichzelf beheerst, de goddelijke wet kent. Zo is onze Meester gestorven, en als je er over denkt, dan is het een sombere, een onaangename tijding dat Hij zo moest sterven, creperen als een hond en nog erger. Het was nog niet genoeg. Toen Hij door Arimathéa met Maria samen en nog een paar van het kruis werd gehaald, omdat de landvoogd dat toestond... Nu ja, dat kunnen we begrijpen. Per slot van rekening Arimathéa die had invloed, deze Jozef had een hele hoop geld voorgeschoten, die moest te vriend gehouden worden, dus die mocht dan die misdadiger eraf halen. O ja, ze hebben het met Jezus niet zo kwaad gemeend; ik heb zelfs horen zeggen dat ze Hem een genadesteek gegeven hebben. Nou, en hoe het ook zij, dat is ook een grote genade. En allicht dat je sterft aan een kruis. Ze hebben Hem in dat rotsgraf gelegd en niemand weet wat er gebeurd is. Jozef van Arimathéa was een geneesheer en hij had vrienden die ook zeer kundig waren. Heeft hij Jezus gered? We weten het niet, maar laat dat nu eens het geval zijn, want sommigen van de apostelen die hebben het ons verteld, we geloven dat Hij herrezen is; we weten dat Zijn geest ver weg is geweest, maar of het lichaam gestorven is weten we niet zeker. We weten alleen dat Hij terug is gekomen en dat we nooit hebben kunnen begrijpen hoe Hij binnenkwam en hoe Hij wegging. Maar één ding is wel zeker: dat de Romeinen niet alleen een sprookje verteld hebben toen ze zo vol schrik kwamen, omdat het graf open en ledig was. Ik wil U alle verhalen over licht en zon enz. enz. allemaal cadeau geven, wat geeft dat? Dat graf was leeg onder de ogen van een Romeinse wacht, terwijl het verzegeld was door de officieren en door de Joden. Ja, ze hebben geslapen, ja. Dan weet U toch maar heel weinig van de discipline van de Romeinen af. Ze zullen heus, wanneer ze geslapen hebben, niet zó geslapen hebben dat iemand zo'n zware steen zonder meer eventjes opzij wentelen om er een lichaam uit te halen. Dat hebben ze wel verteld, maar dat is een leugen, dat kan niet. Jezus leefde, en Hij heeft aan Zijn leerlingen nog veel verteld, vele dingen die te heilig zijn om neergeschreven te worden, te heilig zijn om ze zo maar te zeggen. Jezus heeft lang, heel lang met Zijn discipelen gesproken en Hij heeft ze allemaal gewezen op hun fouten en Hij heeft ze gezegd wat hun taak zou zijn, omdat Hij niet lang kon blijven en Hij is verdwenen. Is Hij opgegaan in licht van een schitterende berg? We weten het eigenlijk niet, want zij die er over spreken die zeggen dat ze verblind werden door de zon. Ze zagen een gestalte een ogenblik alsof ze zweefde boven de aarde en Hij was verdwenen en het leek net alsof er veel meer licht was. Dat is alles wat ze ervan weten. Zo zijn de dingen. En toch, wat er gebeurd is is er gebeurd, Jezus is niet gestorven en Jezus leeft nu nog. Toen ze de Christenen begonnen te vervolgen was Hij in hun midden. De kerkers met zoveel wachters en deuren verzekerd - ja, de Christenen waren státsgevaarlijk - dat niemand daar binnen kon gaan, toch hebben ze Hem gezien, ook daar. Jezus leeft en leeft veel actiever dan iemand anders zich voor kan stellen. Hij moest sterven, zeker. Als Jezus niet gestorven zou zijn, ik ben bang dat we weggelopen zouden zijn en gezegd zouden heb-

ben: nu ja, troost voor de slaven en troost voor ons nederige mensen, dat geeft niet, maar Hijzelf trekt er tussenuit als het gevaarlijk wordt en laat ons in het lijden. Maar dat heeft Hij niet gedaan. Jezus is die laatste bittere weg gegaan. En als ze je vertellen van Zijn lijdensweg, dat Hij gevallen is onder het kruis, keer op keer, nu dat is geen wonder, dat gebeurde toch elke keer weer. En dan, zo sterk moet Hij niet geweest zijn; ze vertellen dat Hij vaak moe was. Jezus van Nazareth is onze Verlosser. Ik geloof eerlijk dat God ons daardoor de mogelijkheid heeft gegeven om onszelf te zien zoals we zijn, dat Hij ons een weg heeft gewezen, de weg van Jezus om tot bewustzijn te komen. Vrienden, ik kan het niet zo gemakkelijk meer aan, de verbinding wordt moeilijk, we hebben een paar storingen te verwerken. Ik zal een ogenblik gaan zitten. Dan zullen we kijken of ik het door kan zetten of dat er een andere spreker moet komen, maar er is nog een hoop te zeggen, en wat er gezegd moet worden dat wordt in ieder geval gezegd, of ik het nu zeg of een ander. (Hierna komt er een andere intelligentie).

Voortzetting van de vorige spreker. Jezus heeft veel betekend voor alle mensen. Jezus is nu nog de kracht waar een maatschappij op gebouwd is. De oude Christenheid ziet met weemoed, met trots en leedwezen neer op een wereld die zich Christen noemt. Dit alles had niet kunnen gebeuren, dit had geen werkelijkheid kunnen worden, als daar niet een arm, geslagen lichaam, verscheurd door duizend pijnen de laatste weg naar de schedelplaats had volbracht. Het teken van de vis was het teken van de levende God, was het teken ook van de Leraar die de levende God tot de mensen bracht. Want Jezus leeft, en niet alleen in de harten van degenen die Hem aanhangen en Hem voelen als een kracht en een werkelijkheid, Hij leeft over de wereld. Waar Zijn naam wordt gefluisterd daar is iets van Zijn wezen en kracht aanwezig, zoals Hij het zelf gezegd heeft: waar enkelen in Zijn naam vergaderd zijn, daar is Hij in hun midden. Zoals wij ook hier in Zijn naam vergaderd zijn, te herdenken wat Hij betekend heeft voor de mensheid en de wereld. Jezus Christus zichzelf te zijn een kind Gods, een Zoon Gods, stond toe dat de tempel van het lichaam vernietigd werd, dat in kwellingen en brand en pijn verscheurd werd het hele zijn dat Hij meer dan 30 jaar op aarde gedragen had. Jezus, de grote wonderdoener, de vriend van de kinderen, Hij die de lijdende troostte en die scherpzinnig de intriganten te vlug af was. Hij die zich zo verheugde in de zon en de bloemen, in het lachende leven, Hij moest sterven. Hij moest na een bittere nacht van strijd met zichzelf, terwijl Zijn discipelen sliepen, zich overgeven uit vrije wil aan de beulen die, zo hij wist, geen enkel spiertje ongeschonden zouden laten, geen enkele belediging Hem zouden sparen, geen enkel moment zelfs met maar een vleug van goedwillendheid op Hem neer zouden zien. Hij wist dat Hij speelbal zou worden van de politieke strijd tussen een verwaten vorst en een weifelend landvoogd. Hij wist dit alles en Hij is gestorven, gestorven om te bewijzen dat Zijn leven waar was, om het mogelijk te maken dat in Zijn sterven eindelijk een poort werd geopend naar hoger en betere sfeer, waardoor de mensheid dieper en sterker gebaad zou kunnen worden in een goddelijke kracht. Zij die bijeen zijn gekomen in de kleine huizen, achter gesloten deuren, zij die gevlucht zijn in de catacomben van Rome, die samen kwamen in de heuvelen buiten een of andere stad, zij weten dat Jezus leeft, beter dan al Zijn discipelen het ooit kunnen weten. Want wanneer zij samenzijn dan is Zijn vrede, Zijn vreugde, Zijn zon in de harten der mensen. Wanneer zij aanzitten voor het broedermaal, dan is het Zijn hand wederom die zegenend het brood breekt. Jezus, de levende kracht, die door te sterven Zijn onsterfelijkheid heeft bewezen. En hier aarzelt onze vriend en wil ikzelve nog even verdergaan. Jezus Christus Offeraar en Geofferde, Jezus Christus die het leven vond in de dood. Hij heeft een weg gewezen die wij niet mogen aarzelen te gaan. Zijn liefde is leven, Zijn wet van begrip en harmonie, zij is een ontvluchten aan alle begoocheling, Zijn Koninkrijk Gods dat Hij verkonde en dat in ons allen leeft, geest en stof, is de werkelijkheid en de waarheid van een leven dat zo groots en enorm is, dat je het gewoon niet kunt overzien. Vrienden, laat ik het U toch een ogenblik zeggen: Jezus leeft, Hij is in ons midden, hier, op dit moment, zoals Hij over de hele wereld, overal waar men Hem herdenkt oprecht, dankbaar voor wat Hij heeft gedaan, hopende Zijn weg te kunnen gaan, bij allen neerdaalt, lichtende kracht zo groots, dat ze ons verblindt en we haar niet durven aanschouwen haast. Wat zullen wij vragen: is deze Jezus mens of God? Wat zullen wij vragen, vrienden: is het wel precies zo geweest of is het anders geweest? Jezus leeft en dat weten we zeker. Het is zon en vreugde en lach, Hij is het die ons losbreekt uit onze eigen zorgen en ban, Hij is het die ons met vriendenhand uit de duistere waan die we onszelf vlechten, opheft tot een grootheid waarin we ademloos stil moeten staan, omdat we niet wisten dat het leven zo wonderbaarlijk schoon kan zijn. Vrienden, Jezus' kruisdood en herrijzenis herdenkt de wereld op velerlei wijzen. Zij herdenkt het sentimenteel, zij herdenkt het met groots aplomb en statigheid, zij herdenkt het met de beschrijvingen, zoals wij die zoëven hebben geprobeerd om door te geven. Er was een ogenblik van storing, een ogenblik dat de band werd gebroken tussen ons die uit een andere taal moeten vertalen, ons die iemand die niet gewend is om een medium te hantieren, moeten helpen om zijn persoonlijkheid in het medium uit te drukken. En eigen-

lijk ben ik er blij om. Wat hebben we aan de bitterheid van Jezus' lijden; we weten toch dat het erg is geweest, wat hebben we eraan of dat bij stukje en beetje wordt nagegaan, wat hebben we aan al die dingen? Wat hebben we eraan of het geschiedkundig vaststaat of Hij geleefd heeft in dat jaar of dat jaar? Wat geeft het ons allemaal? Jezus heeft ons een leer gelaten, Jezus heeft ons een kracht gegeven, en we zien Hem als een lichtende kracht en daar gaat niets bovenuit. Wij weten dat voor ons, zoals wij leven, met dit bewustzijn, er één weg is en dat is Hij. Wij zullen ook sterven wanneer we op aarde zijn, natuurlijk. U als stofmens U zult ook de dood sterven, men zal U in het graf leggen en de wereld zal zeggen: nou, nu is die dood. Maar U bent niet dood, zomin als Jezus dood was. Ook voor U komt er een dag dat na de 3 dagen, de 3 tijdperken, het graf openbreekt. Ja, ik spreek over de "opstanding der doden", maar anders dan U denkt. De stof van Uw lichaam, ach, die gaat in het gras en in de bloemen, die vliegt door de lucht en als een vlinder die de honing gepuurd heeft door een bloem, gevormd uit wat eens Uw wezen was. Maar Uw geest, zal Uw geest dood zijn? Zal hij in de duisternis besloten liggen, voor zichzelf steeds weer kwelling zoekend in de gedachten die hijzelve uit, herhalend eeuwig dezelfde waan die hij zichzelf ingepompt heeft, of zal hij de weg van Jezus begrijpen? Zal hij, misschien aarzelend nog, maar alles durven aanvaarden en accepteren en bevrijd zeggen: het is voor ons een Paasfeest, we zijn verlost, vrij, we zijn neergedaald in onze gedachte een ogenblik tot in de diepste hel, zoals Jezus is neergedaald - althans zoals men ons zegt dat Hij is neergedaald - maar we hebben ons verlost van al die dingen. We hebben gezien wat we waren, we hebben het geaccepteerd en begrepen, en in grootse vreugde en blijheid gaan we op in een lichtende wereld, waarin sfeer na sfeer zich rijt met steeds duidelijker uitdrukking van het goddelijke en groter aanvaardingsmogelijkheid in onszelf. Dat is toch hetgeen waar het op aan komt. Goede Vrijdag is niet alleen maar een treurige herdenking van een lijden, het is niet alleen maar een denken aan de mens Jezus of zo U wilt aan de Zoon Gods die aan het kruis gestorven is. Het is eerder een herdenken van de weg die voor onszelf geopend werd, die voor geest en stof gelijk gebaad werd, tot in het hoogste toe; de weg waarin de naastenliefde, de zelfverloochening, het eerlijk leven voor jezelf en anderen, wordt tot een trap die je voert hoger dan Jakob in zijn dromen kon zien. Goede Vrijdag dat wil ik niet alleen zien als een treurige dag met allerhand sombere dingen, met alleen wat tranen van lijden. O zeker, Jezus heeft geleden, heeft geleden voor de mensheid en dus ook voor ons. Of wij nu later hebben geleefd, of wij vroeger zijn gestorven, dat maakt niet uit, want Hij stierf voor het bewustzijn der mensen, en het bewustzijn der mensen is deel van alle mensheid. Maar als we het aanvaarden, en dat is het mooie, dan is er voor óns dat wonder van Pasen, dan is er voor ons dat heerlijke opstijgen, dat terugkeren in de wereld om nog eens te leren, dat nog een ogenblik vertoeven, om dan met ten laatste vreudige en toch smartelijke indruk, afscheid te nemen en te zeggen: ziet, ik ben met U geweest nog vele dagen en ik zal met U zijn wanneer ge om mij vraagt, maar het is mij niet meer mogelijk om bij U te vertoeven, want hoger roepen mij de krachten, hoger het licht en hoger de sfeer; het lichtende Rijk Gods ligt voor mij open, neem me niet kwalijk dat ik heenga, maar hebt ge me nodig, wat ge vraagt aan een vader, wat ge vraagt in de naam van Jezus, ja wat gij vraagt in de naam van de goddelijke liefde, dat kunnen wij U niet weigeren, wij keren terug. Maar de woorden zijn ons dan ontnomen, zoals de wereld ons ontvallen is in haar kleinheid. Dan eerst leven we werkelijk. Uw leven is nog een half slapen en langzaam verdergaan in iets wat geen dood is maar ook nog niet het werkelijke vitale bewuste leven. Dat leven wacht op ons en dat is voor mij de grote boodschap van de Goede Vrijdag, dat is voor mij de grote betekenis van Jezus' kruisdood en lijden, dat is voor mij de wonderlijke werkelijkheid van de eeuwige liefde Gods. Nu zal ik het woord overgeven aan de laatste spreker. Nogmaals onze excuses voor de storing, we konden er niets aan doen, maar enerzijds, voor mij persoonlijk ben ik blij, blij omdat ik beter misschien uit kan drukken wat wij toch allen weten: Jezus is leven en licht, is weg en waarheid voor ons, omdat Hij ons geopenbaard heeft hernieuwd aan onszelf met al onze mogelijkheden, en ons voert vanuit de duisternis van eigen lijden en bekrompenheid, tot een aanvaarden van het goddelijke dat we zolang voor onszelf gesloten achtten. Ik dank U voor Uw aandacht.

Goeden avond vrienden,

Aan mij thans, een slotwoord te spreken in de U bekende vorm, en ik kies daarvoor het onderwerp:

K R U I S G A N G

Ze joelen en jouwen,
Ze schelden en schreeuwen,
Ze spelen een lachend spel
Met de dood.

Zwijgend schrijdt een stille gestalte,
Dragend het kruis in grote nood.
De geselriemen die flitsen en kletsen;
Het volk dat joelt, dat lacht, dat geniet

Om het bloed en het lijden
 Van dezen die gaat daar,
 Dat het nog lachend en spelende ziet.
 Wat vrouwen die wenen
 En troosten bescheiden,
 Omgaan met gebaar 'n Romeinse soldaat;
 Zij wissen met lijnwaad,
 Zorgvuldig behoed steeds,
 't Bebloede, verzwete, vervuilde gelaat.
 Een glimlach, een blik,
 En een wankelend schrijden:
 Voorbij gaat de Leider,
 Voorbij trekt het kruis.
 De vrouwen die wenden
 Zich zachtkens bijzijde
 En vluchten haast kreunende,
 Snikkend naar huis.
 Een heuvel die staat
 Onder stalen koepel
 Van stralende hemel
 Zo doods en zo koud.
 De schreden die gaan
 Zo steil hier de berg aan,
 Meedragend met Simon,
 Ze zijn reeds vertrouwd
 Met de kilte der bergen,
 Met de koelheid der aarde.
 In 't gelaat daar breekt er
 Een glimlach heel zacht
 In een wezen dat denkt
 In het diepst van Zijn lijden:
 Mijn God, bijna is reeds
 Het offer volbracht.
 Dan galmen de slagen,
 De hamer klinkt somber
 En perst er door 't bloedend vlees.
 Een beul schreeuwt een mop
 En lacht er wat honend,
 Zijn stem die klinkt toornig
 En wreed en hees.
 Soldaten die staan er
 Met klirrende wapens
 En houden de menigte
 Der Joden opzij.
 Alleen een vrouw
 En een of twee mensen
 treden aarzelend wat naderbij.
 De kruisen die staan
 Tegen lichtende hemel,
 De donder die rolt
 En het duister groeit aan.
 't Wordt eenzaam,
 De mensen die vluchten bij tijden.
 Een vrouw, een paar mensen slechts
 Blijven nog staan.
 Dan klinkt in het licht
 Dat aarz'lend ging scheiden
 En werd als een komende
 Sombere nacht,
 Een stem, zo zacht
 En vol van lijden
 En spreekt die ene, ene klacht:
 Mij dorst'.
 Vrouwenharten leiden
 Een mens, slechts zuchtend,
 Stil den blik

En één biedt Hem een drank
 Voor 't lijden.
 Hij lijdt en lijdende, o God,
 Wendt Hij het hoofd
 Nog weer naar zijden,
 Bespreekt met de misdadiger het lot
 Die daar gekruisigd hangt,
 Als was hij gelijken
 Van mijn Jezus die hier sterft.
 Hoor hoe Zijn gebroken stem belooft nog
 Dat hij het hemelrijk beërft.
 't Wordt duister en de bliksem
 Trekt er zijn grille lijnen
 Door het zwerk,
 Slaat op de tempel
 En verscheurt 't gordijn
 Van deze dode kerk.
 Een laatste snik, een zucht,
 Een kreet dan:
 Mijn God, het offer is volbracht,
 Hoe hebt Gij Vader Mij verheerlijkt.
 En 't is als valt nu diepe nacht.
 De dagen zijn voorbij gevloten,
 't Verminkte lichaam ligt in 't graf,
 Daarvoor staan somber de Romeinen
 Soldatesk en stram en straf.
 Twee vrouwen in een vroege morgen
 Die wand'len, treurend door een tuin,
 Zien een gelaat:
 'k Kan 't niet geloven,
 Is 't mogelijk o God hier boven
 Dat daar onze Meester staat?
 En ziet, ze hebben zich niet bedrogen.
 Terwijl de zon ten hemel gaat
 Lopen zij met blijde ogen,
 De Meester is weer opgestaan.
 Toen was het eind der oude tijden,
 Het Christustijdperk ving toen aan.

Herdenken wij des Meesters lijden,
 Zijn val, Zijn kruis,
 Zijn fellen dood.
 Laat ons toch ons steeds verblijden,
 Hij wordt tot Redder in de nood;
 Hij toont ons hoe een kruis te dragen,
 Hoe te gaan door duister lot
 En bevrijd van 't zijn dan,
 Opgedragen op licht, te stijgen
 Tot onze Vader, onze God.

Het kruis dat staat langs vele wegen,
 In menig huis hangt 't aan de wand
 En een lijdend lichaam reikt U tegen,
 Het geeft als beeld van 't lijden zegen
 En toont de weg naar 't Vaderland.
 Want wie het kruis durft te beschouwen,
 Die telt de eigen lasten niet,
 Die durft op God dan te vertrouwen
 En wordt tot licht dat uit het niet
 Opgaat tot de lichtste sferen,
 Opgaat in die ene werk'lijkheid
 Waarin, ach Jezus, 'k moet het zeggen:
Gij voor ons reeds lang getogen zijt.

Ik dank U voor Uw aandacht. Hiermee
 besluiten wij de bijeenkomst.
 Goeden avond.

ABONNEMENT OP ONS WEKELIJKS VERSLAG. Door storting van f 5.20 op giro 517676
 ten name van J. Rientjes, Havenkade 60, Scheveningen (telefoon: 554162, ver-
 zekert U zich gedurende 10 weken van de ontvangst van ons orgaan dat 50 cent
 per nummer kost.